

Irmgard Palladino, Maria Bidovec, **Johann Weichard von Valvasor (1641–1693). Ein Protagonist der Wissenschaftsrevolution der Frühen Neuzeit. Leben, Werk und Nachlass.** Wien – Köln – Weimar : Böhlau, 2008. 207 strani.

»Slovensko zgodovinopisje ga šteje k svojim utemeljiteljem, nemško raziskovanje ga mora prej še odkriti.« S temi besedami na zadnji strani platnic sta v Rimu živeči avtorici, glavna avtorica Nemka s severa in soavtorica napol Slovenka napol Italijanka iz Trsta, pospremili med bralstvo nemško govorečih dežel pregledno znanstveno delo o kranjsko-slovenskem polihistorju, katerega ime in podoba sta v »razširjeni« Kranjski, današnji Sloveniji, postala že kar nekakšna zaščitna blagovna znamka oziroma vztrajna spremljevalca skozi življenje vseh današnjih generacij Slovencev. Nemški znanstveni, strokovni in kulturni srenji pa, kot da bi se Valvasor po končani prvi svetovni moriji 20. stoletja nepovratno odmaknil v »svet onstran Karavank«, saj bi od zadnje monografije o njem in njegovem delu, izdane v nemškem jeziku (P. Radics, 1910), čez dve leti minilo že celo stoletje. Avtoricama gre vsekakor pritrčiti, da bo nemška strokovna srenja našega polihistorja morala šele odkriti, a moramo trditvi dodati, da ga ne bo odkrivala čisto brez podlage in prvič, temveč ponovno. Nanj so sicer pozabili celo njegovi na novo odkriti biološki potomci, danes po večini raztreseni prav po nemško govorečih deželah, od raziskovalcev preteklosti pa v sosednem velikem morju nemškega jezika vedo za Valvasorja le maloštevilni poznavalci slovanske soseščine, še največ seveda v Avstriji. Prezrt ostaja kljub dejstvu, da ga tudi sodobni nemški bralec lahko prebira in brez posebnih težav razume v izvorniku (spomnimo na Trofenikovo münchensko faksimilno izdajo *Slave*), medtem ko je slovenski, ki ga Valvasorjev opus najbolj neposredno nagovarja, kljub dobrim obetom in napovedim še vedno prikrajšan za prevod glavnine *Slave vojvodine Kranjske* v svoj jezik.

Avtorici sta svoje delo opravili zgledno in temeljito, o čemer že na pogled priča Dodatek: zajeten seznam literature, posrečen izbor 29 slikovnih prilog, seznam Valvasorjevih del ter nadvse uporaben pripomoček – obsežno in natančno stvarno, krajevno in imensko kazalo, kakršnega, denimo, pogrešamo v vseh slovenskih izborih poglavij iz *Slave*. Delo o Valvasorju je tako mogoče začeti prebirati od zadaj oziroma kjer koli, ne da bi morali v njem zaiti in izgubljati po naključju najdene »zadetke«. Prijeten, berljiv slog daje vtis poljudne monografije, toda knjiga je v resnici opremljena z ustreznim znanstveno-kritičnim aparatom (318 opomb), upošteva pri tem izsledke različnih znanosti. Sočnost in pridih duha časa ji dajejo

številni citati iz Valvasorja, spretno vključeni v besedilo z namenom, da bi avtor izpred dobrih treh stoletij bralcu spregovoril sam. Zадnje je nekaj, česar slovenskemu bralstvu preprosto ni mogoče ponuditi, niti ko bi ali ko bo delo doživelo še tako kvaliteten prevod v slovenščino.

Pregledna členitev na poglavja in podpoglavja nas vodi skozi dva dela s kratkima, a povednima naslovoma *Življenje in delo ter Zapuščina*. Prvi, kronološki del, popelje bralca od izvora Valvasorjeve rodbine do polihistorjeve prezgodnje smrti, drugi, *Zapuščina*, obravnava njegovo ikonoteko in knjižnico. Nov prispevek predstavlja zlasti temeljita obdelava šele pred dobrim desetletjem objavljenega knjižnega kataloga ter grafične zbirke, shranjenih v Zagrebu. Iz zbirke grafik je objavljenih nekaj zanimivih upodobitev naravoslovne vsebine, ki so bile doslej znane zgolj ožjim, akademskim krogom, zapovrh omejenim na slovenski in hrvaški prostor. Kot je razvidno iz predgovora in opomb, sta avtorici pri svojem delu navezali stike s številnimi ustanovami v Sloveniji in več evropskih državah, kar je nazadnje obrodilo otipljive sadove.

Delo v skladu z naslovom resnično celostno predstavlja kranjskega protagonista znanstvene revolucije zgodnjega novega veka. Takšno lotevanje vsestranske osebnosti 17. stoletja, je že samo po sebi zahtevno delo, saj je erudita Valvasorja nujno potrebno preučevati iz več zornih kotov ter z njim deliti vsaj del njegovega temeljitega znanja in širokih obzorij. Posredovati spoznanja v zgoščeni sintetični obliki bralstvu, ki o kranjskem učenjaku nima še nikakršne predstave, je seveda dodatno breme. Morda bo tujec zaradi specifične problematike najbolj pogrešal sodoben zemljevid slovenskega prostora in Valvasorjevih življenjskih postaj in potovanj po širšem prostoru, saj zahtevnejšega uporabnika ne bo mogel potešiti samo Valvasorjev zemljevid Kranjske 17. stoletja (str. 18–19). Posrečena je sicer odločitev za pisanje geografskih imen v zgodovinski nemški obliki s slovenskimi ustrezniciami v kazalu, ki pa niti v kazalu ni vedno dosledna: npr. dvojezično Gurkfeld (Kraško), a samo slovensko Žalec ali Mekinje.

Knjiga o Valvasorju, ki jo odlikuje mikavna oblika – nekaj privlačnosti ji žal jemljejo slabše črno bele reprodukcije –, se lahko po pravici imenuje »evropska koprodukcija«: nemško-avstrijsko-slovensko-italijansko-madžarska. Poleg že omenjenega izvora avtoric naj spomnimo, da je nastajala v glavnem v Rimu, kjer obe živita in delata, sedež založbe Böhlau je v Kölnu, knjiga je izšla na Dunaju in bila natisnjena v Budimpešti. Pri njenem rojstvu ni zanemarljiv slovenski delež, saj je izid gmotno podprlo Ministrstvo za kulturo RS, vsekakor z zavestjo, da posredovanja »domačega« znanja in kulture v svet (skorajda) ne more biti brez udeležbe Valvasorjevih rojakov.